

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich
dr Janusz KOCHANOWSKI

Warszawa, dnia *21/02/2007*

RPO-R-072-45/07

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan Poseł
Ryszard Kalisz
Przewodniczący Komisji
Sprawiedliwości i Praw Człowieka
Sejm Rzeczypospolitej Polskiej
WARSZAWA

W związku z Pana pismem z dnia 6 lutego br. (1. dz. SPC-0181-3/08) niniejszym uprzejmie informuję o stanie realizacji przez Polskę zobowiązań wynikających z Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania (zwanego dalej OPCAT) oraz ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o ratyfikacji tego Protokołu.

Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r., wszedł w życie 22 czerwca 2006 r. (zgodnie z art. 28 ust. 1 OPCAT). Data ta jest również dniem wejścia w życie Protokołu w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej. W związku z tym, w dniu 22 lipca 2007 r. minął termin, do którego władze państwowe były zobowiązane wyznaczyć bądź utworzyć jeden lub kilka niezależnych krajowych mechanizmów prewencji, w celu zapobiegania torturom na poziomie krajowym (art. 17 OPCAT).

Uzasadnienie do ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o ratyfikacji Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur (...) (Dz. U. z 2005 r., Nr 150, poz. 1253) nie wymieniało Rzecznika Praw Obywatelskich jako instytucji odpowiedzialnej za stworzenie krajowego mechanizmu prewencji. Przyjęto jedynie, że konieczność uniknięcia sytuacji, w której działające w Polsce organy powielałyby swoje kompetencje, przemawia za powierzeniem funkcji krajowego mechanizmu prewencji Rzecznikowi Praw Obywatelskich. Przemawia za tym także wymóg niezależności krajowego mechanizmu prewencji i oparcie jego działalności o tzw. „Zasady paryskie”. Natomiast uchwała Rady Ministrów

Nr 144/2005 z dnia 25 maja 2005 r. powierzyła Ministrowi Sprawiedliwości wykonanie w/w Protokołu.

Chciałbym zaznaczyć, że liczna korespondencja w kwestii realizacji zobowiązań wynikających z OPCAT była prowadzona z Ministerstwem Sprawiedliwości. Już w 2003 r. Rzecznik Praw Obywatelskich w piśmie do Ministra Sprawiedliwości zaznaczył, że organizacja i zadania omawianego mechanizmu nie powinny stawać w sprzeczności z konstytucyjną zasadą niezawisłości i niezależności Rzecznika od innych organów państwowych oraz jego odpowiedzialności jedynie przed Sejmem na zasadach określonych w ustawie. Ustalono, że w ramach Biura RPO, wykonywanie zadań krajowego mechanizmu prewencji będzie skoncentrowane w Zespole Prawa Karnego Wykonawczego. Pracownicy tego Zespołu od wielu lat regularnie sprawdzają sposób traktowania osób pozbawionych wolności oraz poszanowanie ich praw. Z każdej wizytacji jest sporządzane sprawozdanie, które ze stosownymi rekomendacjami wysyła się do wizytowanej jednostki, jak i jej organów nadrzędnych. Za 2007 rok zostanie również opracowany i opublikowany roczny raport z wizytacji przeprowadzonych przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, zwłaszcza w zakresie poszanowania wolności, praw i obowiązków obywatelskich określonych w szczególności w art. 30, 31, 40 i 41 Konstytucji RP. Będzie to pierwszy raport dotyczący kwestii ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, nieludzkim lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, do którego publikacji i rozpowszechniania krajowy mechanizm prewencji jest każdego roku zobowiązany przez OPCAT.

W dniu 13 marca 2007 r., w piśmie kierowanym do Pana Jana Ciszewskiego - Dyrektora Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Prawa Europejskiego w Ministerstwie Sprawiedliwości, dr Janusz Zagórski - Dyrektor Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego Biura RPO, informował o działaniach podejmowanych przez Rzecznika na rzecz implementacji OPCAT. Zaznaczono wówczas, że poczyniono założenia organizacyjne funkcjonowania krajowego mechanizmu prewencji w ramach Biura RPO. Jego pracownicy wzięli także udział w spotkaniach konsultacyjnych w sprawie utworzenia w Biurze krajowego mechanizmu prewencji:

- a. w dniu 26 września 2005 r. w Warszawie z panem Markiem Thomsonem, sekretarzem generalnym Stowarzyszenia Zapobiegania Torturom (APT);
- b. w dniach 2-3 lutego 2006 r. w Genewie na spotkaniach zorganizowanych przez APT oraz Biuro Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka (OHCHR);
- c. w dniu 5 października 2006 r. w Warszawie, w czasie panelu zorganizowanego przez OECD i APT w sprawie tworzenia krajowych mechanizmów prewencji;

- d. w dniach 11-14 września 2006 r. w Warszawie Rzecznik Praw Obywatelskich był wraz z APT i OHCHR współorganizatorem warsztatów szkoleniowych z zakresu zapobiegania torturom i innym formom okrutnego traktowania. Uczestniczyli w nich przedstawiciele instytucji obrony praw człowieka z całej Europy;
- e. w okresie od marca do października 2006 r. pracownik Biura RPO uczestniczył w programie szkoleniowym APT i OHCHR, na temat zapobiegania torturom, zorganizowanym dla pracowników krajowych instytucji praw człowieka z Europy i Centralnej Azji.

Przyjęto, że Zespół Prawa Karnego Wykonawczego będzie w ramach Biura koordynował działania innych Zespołów, które regularnie sprawdzają sposób traktowania osób przebywających w miejscach izolacji. Są to przede wszystkim Zespoły: Praw Żołnierzy i Funkcjonariuszy Służb Publicznych oraz Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców. Dyrektorzy tych dwóch Zespołów zapoznali się zarówno z OPCAT, jak i zaleceniami Stowarzyszenia Zapobiegania Torturom (Guide. Establishment and Designation of National Preventive Mechanisms), odnośnie działalności krajowego mechanizmu prewencji. Ponadto, funkcjonujące Zespoły Terenowe Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Katowicach, Wrocławiu oraz Gdańsku na obszarze swojego działania będą pomagać w realizacji zadań krajowego mechanizmu prewencji.

W związku z upływem terminu, do którego władze Rzeczypospolitej Polskiej były zobowiązane utworzyć bądź wyznaczyć krajowy mechanizm prewencji, w dniu 18 grudnia 2007 r. zwróciłem się do Ministra Sprawiedliwości oraz Ministra Spraw Zagranicznych o podjęcie inicjatywy w zakresie oficjalnego powołania krajowego mechanizmu prewencji. W odpowiedzi na wyżej wymienione pismo, Minister Sprawiedliwości, pismem z dnia 18 stycznia 2008 r. (1. dz. DWM I 482/48/02), powierzył Rzecznikowi Praw Obywatelskich pełnienie funkcji krajowego mechanizmu prewencji. Podkreślił jednocześnie, że zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, niezbędna jest zmiana Regulaminu organizacyjnego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, a koszty funkcjonowania krajowego mechanizmu prewencji powinny być uwzględnione w budżecie Biura RPO.

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich z zadowoleniem przyjąłem powierzenie mi zadań związanych z funkcjonowaniem w podległym mi Biurze krajowego mechanizmu prewencji. W piśmie skierowanym do Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 lutego br. podkreśliłem jednak, że istnieje potrzeba wyasygnowania na realizację tego celu niezbędnych środków finansowych jeszcze w pierwszym kwartale 2008 r. Aktualne oszacowanie kosztów działalności krajowego mechanizmu prewencji, które uwzględnia wydatne zwiększenie w bieżącym roku liczby przeprowadzanych wizytacji miejsc detencji, kształtuje się na poziomie 839

tysięcy zł w skali roku i zostało przesłane Ministrowi Sprawiedliwości. Zwiększenie to pozwoli, aby w każdym miesiącu bieżącego roku przeprowadzono minimum 3 wizytacje zapobiegawcze, z których każda będzie obejmować od 2 do 4 placówek. Należy przy tym zaznaczyć, że w Polsce funkcjonuje około 1000 jednostek, które zgodnie z OPCAT powinny być systematycznie wizytowane przez krajowy mechanizm prewencji.

W związku z powyższym, uprzejmie proszę Pana Przewodniczącego o poparcie moich starań o pozyskanie w bieżącym roku środków finansowych z rezerwy budżetowej, które pozwolą na realizację zadań krajowego mechanizmu prewencji. W obecnym składzie osobowym, trzy zespoły merytoryczne Biura Rzecznika, do których kompetencji należy badanie poszanowania praw osób pozbawionych wolności, nie są w stanie - obok wykonywania swoich statutowych zadań - wypełniać obowiązków nałożonych w ramach krajowego mechanizmu prewencji. W odniesieniu do Polski, problem ten dostrzega Stowarzyszenie Zapobiegania Torturom w swojej publikacji poświęconej roli instytucji ombudsmanskich w wypełnianiu postanowień OPCAT (www.apr.ch, National Human Rights Commissions and Ombudspersons' Office / Ombudsmen as National Preventive Mechanisms under the Optional Protocol to the Convention against Torture).

Na tego rodzaju trudności w realizacji zadań krajowego mechanizmu prewencji przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich zwracają także uwagę przedstawiciele organizacji pozarządowych skupionych w „Porozumieniu na rzecz wprowadzenia OPCAT”. Reprezentanci organizacji pozarządowych, które przystąpiły do „Porozumienia”, spotkali się ze mną w Biurze Rzecznika w dniu 21 stycznia br. Było to pierwsze z serii spotkań, które mają na celu wypracowanie modelu współpracy krajowego mechanizmu prewencji z organizacjami pozarządowymi.

*Łukaszy wygrać racjonalny
jako behawioralnego.*